

Paul A. Taylor, glavni urednik časopisa International Journal of Zizek Studies

Značaj Žižekove misli

Razgovarao i s engleskog preveo Srećko Horvat, dio obuhvatnog temata „Žižek i kinematografija“, *Tvrđa*, časopis za teoriju, kulturu i vizualne medije, 2007.

Paul A. Taylor je voditelj magistarskog studija na Institutu za komunikacijske studije Sveučilišta Leeds. Bio je gostujući predavač na nekoliko svjetskih sveučilišta. Glavni je urednik časopisa International Journal of Žižek Studies. Pretežito se bavi digitalnom kulturom i medijima, preveo je nekoliko Baudrillardovih djela na engleski jezik, a njegovi vlastiti radovi prevedeni su na korejski i njemački. Od objavljenih knjiga valja izdvojiti: *Hackers: Crime and the Digital Sublime* (Routledge, 1999), *Hackivism & Cyberwars: Rebels with a Cause?* (zajedno sa Timom Jordanom, Routledge, 2004), *Digital Matters: theory and culture of the matrix* (sa Janom Harrisom, Routledge, 2005) i *Critical Theories of Mass Media Culture: Then & Now* (sa Janom Harrisom, Open University Press, 2007). International Journal of Zizek Studies možete naći na <http://ics.leeds.ac.uk/zizek/>

Prvi svezak časopisa International Journal of Zizek Studies sastoji se od serije tekstova na opću temu „Zašto Žižek?“. Možete li nam reći što vas privuklo Žižekovu radu i kako ste došli na ideju da osnujete časopis posvećen djelu Slavoja Žižeka?

Da budem iskren, prvi najveći razlog koji me privukao Žižekovu djelu bilo je moje ogorčenje uniformiranim sivilom intelektualnog okruženja u Velikoj Britaniji. Sveučilišta su ovdje razvila birokratske strukture koje isisavaju život iz intelektualnog istraživanja u vlastite svrhe. Premda sjedimo na izuzetno privilegiranoj poziciji s koje akademici mogu propitivati stvari, tako zaraditi za život i slijediti znanje kamo god da ih ono odvede, prečesto uspijevamo utonuti u pedanteriju, birokraciju i sve više u nekritičko treniranje studenata za profesionalni život na radnom mjestu (ili da prafafraziram Adorna – studenti su dio industrije mnogo prije nego li u nju uđu kao

radnici). Intelektualni diskurs unutar medija vodi uznemiravajuće ograničena skupina dobro povezanih, postojanih brbljavaca iz Londona koji su fiksirani na osobne sadržaje mnogo više nego na supstancijalne sadržaje. Kao topološka ilustracija – u trenutku pisanja ovih odgovora, na primjer, britanski mediji su puni vijesti o tragičnoj smrti britanskog televizijskog novinara, Terrya Lloyd, kojeg su američke postrojbe ubile u Iraku dok je izvještavao o invaziji na Irak. U medijima koji su manje fokusirani na ličnosti i manje opterećeni samima sobom to bi bilo interpretirano kao ono što jest – neukusno pretjerano isticanje tužne sudbine jedne individue u kontekstu smrti tisuća i tisuća. Žižekov tip analize čini upravo to, on nam dopušta da gledamo s druge strane *plemenitih laži* koje nam govore direktno u naša lica. U tom zlonamjerno umjetnom medijskom okruženju, Žižek, koji je sam također jedna takva poznata ličnost, na neki je način uspio da teški mislioci poput Hegela, Kanta i Lacana (da navedem samo nekolicinu) postanu vrijedni naše pažnje. Istina je da on hoda na tankom konopu iznad gramatike medija koja inducira banalost tako da medijima raspoloženo pruža idiosinkratsku osobnost za kojom oni čeznu, ali ja mislim da on svoj utjecaj uspijeva staviti u svrhu jednog mnogo važnijeg cilja – da se probije kroz barijere koje mediji inače postavljaju za neumoljivu misao. Njegovo obilje energije u savezu je s bogatstvom dubokog znanja, a njegova *joie de theorie* je zarazna. On je zapravo utjelovljenje Adornove distinkcije između umjetnosti koja je „asketska i besramna“ i produkta kulturne industrije koji je „pornografski i krepostan“.

Žižek je asket u svojoj odanosti prema zahtjevima filozofije no besraman po svom skatološkom smjeru na koji ga takva misao često odvede. Za razliku od toga, vladajući mediji proizvode različite forme pornografske eksplicitnosti ali su kreposni u odnosu na samorefleksiju i priznavanje svojih oprostivih i neoprostivih grijeha. Uvijek sam bio privržen misliocima poput Theodora Adorna, Waltera Benjamina, Siegfrieda Kracauera, Fredrica Jamesona i Jean Baudrillarda. Ono što svi oni imaju zajedničko je a) da su oni teoretičari koji se ne boje spekulirati i b) da su njihove spekulacije paradoksalno često empiričnije nego *soi-disant* metodologije društvenih znanosti, Žižek s tim drugim misliocima dijeli *Heineken efekt* – kako su njihove teorije uvijek dobro usidrene u svakodnevicu one dosežu dijelove koje druge metode ne mogu dosegnuti. Računovođe mogu sistematično izbrojati koliko puta Hitchcock koristi određenu frazu u svojim filmovima, ali uvidi koje ćemo steći takvim pristupima teško da se mogu usporediti sa psihoanalitičkim uvidima koje Žižek daje s takvom lakoćom kao da padaju s drveta. Žižek je izvrstan primjer kako teorija dovedena do n-tog

stupnja zapravo poprma veoma praktični aspekt. Kao i Robert Pfaller, ja u njemu vidim nekoga tko nas opskrbljava intelektualnim alatom, ali takvim koji se, čini se, uklapa u misao Fredrica Jamesona o našoj potrebi da razvijemo tehnike „kognitivnog mapiranja“ kako bismo si pomogli pri orijentiraju unutar razlomljenih tokova postmoderne.

Konačno, još jedna privlačna osobina Žižeka je način na koji on nudi barem naznaku izlaza iz neprijaznih procjena našeg stanja unutar kulturne industrije, dok na primjer Adorno ne nudi mnogo nade za bijeg, a Baudrillard je preispisuje kao hiperrealni totalitarni semiotički sustav. Uvijek sam cijenio intelektualnu konzistenciju i iskrenost takvih čistih pesmističnih interpretacija. Jednako tako, uvijek sam zamjerao varljivo optimističnim i uvijek neiskrenim interpretacijama sadržaja naše suvremene kulturne industrije koje nude nekritički kulturalni populisti (koji, da bi povećali uvredu, uvijek još dodaju oznaku „kritički“). Žižek nudi alternativni nazor bez rozno iscrtanog spektakla, njegov je rad osjetljiv na banalnost većine popularne kulture, a ujedno pomaže da izvučemo produktivne paradokse i dvosmislenosti koji se na taj način uporno opiru rekuperaciji. Preciznije, njegove imaginativne aplikacije Lacanove trijade Realnog, Imaginarnog i Simboličkog i njegovi topološki prikazi naših raznovrsnih psihičkih poriva služe konzistentnom rasvjetljavanju produktivnih poriva koje možemo pronaći unutar svakog danog statusa quo.

Da citiram rečenicu sa web-stranice, želja časopisa International Journal of Zizek Studies je izbjeći tip diskusije poput onih „koliko Žižeka može plesati na vrhu žlice“ i pokušati ponuditi prostranu platformu za istraživanje Žižeka. Spominjanjem označitelja „žičekijanski“ implicirano je da postoji neka vrsta Žižekova sljedbeništva, kao što je to bilo u slučaju Lacana, Derride ili Foucaulta, ali također se tvrdi da je Žižek specifičan filozof/teoretičar kulture koji se odapire lakoj kategorizaciji. Da li je moguće biti žičekijanac i koje bi to bile glavne karakteristike Žižekovih „nastavljača“?

To je tema kojom se temeljito bavim u svom uvodu za časopis. Marx je u svojoj poznatoj izreci rekao da je jedna stvar sigurna – da nije Marksist! Nadam se da ću u uredništvu časopisa International Journal of Zizek Studies uspjati otvoriti širok raspon perspektiva i da neće biti nijednog „retka“ „pravog“ žičekijanskog sljedbeništva. Definitivno se ne želim ponašati poput pedantne intelektualne verzije prometnog policajca! Stoga u neku ruku, ne, nije moguće biti žičekijanac, a kako se i

Žižeka često optužuje da su njegove vlastite tvrdnje često kontradiktorne – možda ni Žižek sam ne bi mogao biti nazvan dobrim žižekijancem! Još jedan faktor koji onemogućava razvoj neke žižekijanske škole za prvi broj IJZS-a u svom tekstu „Zašto Žižek?“ istražuje Bülent Somay. Budući da je Žižek osobit možda najviše po tome što konstantno teži problematiziranju i propitkivanju, njegovo djelo nije podložno statičnoj osobini impliciranom terminom *žižekijanac*. Aspekt Žižeka koji se ne može kategorizirati indiciran je geografskom i disciplinarnom raspršenostu Žižekova čitateljstva u širem smislu i uredništva IJZS u užem smislu.

Premda bi se ljudi veoma labavo mogli nazvati žižekijancima ili Žižekovim suputnicima, čini mi se da ih povezuju zajedničke osobine poput:

- Eklektičan raspon interesa – Žižek kombinira golem raspon referenci – od američkih televizijskih programa preko Shakespearea do međunarodnih razlika u dizajnu WC-a – sa dubinom analize koja sadrži nove uvide u kompleksne zakučastosti filozofije i psihoanalize. Lakoća s kojom se on kreće između gotovo plemenskih granica disciplina i njima pripadajućih interesa drugi je važan razlog zašto, ako postoji takvo što poput nekog osobitog Žižekova pristupa, nije za očekivati da će se on uskoro okostiti!

- Dobar (ili možda nestašan?) smisao za humor – Žižekovo djelo je korijenita novost za suzdržano i revno čitanje (sve veći i rijediji luksuz u današnjem stresnom svijetu) i veoma je zabavno – ne postoji mnogo filozofa koji vas mogu toliko nasmijati kao što to stalno čini Žižek. To je veoma podcijenjena kvaliteta njegova rada – čisti *jouissance* njegova teoretiziranja. Zašto bi intelektualni rad bio disproporcionalno smiren i jednoličan? No osim toga, Rober Pfallerov tekst u prvom broju IJZS objašnjava da izuzev vrijednosti humora samog, Žižekove šale i priče služe veoma važnoj teorijskog svrsi – one praksu filozofije čine živom i zdravom, a ne samo udaljenim, teško pristupačnim sadržajem

- Perspektiva paralakse – Žižek ilustrira kako moć teorije može doprijeti ispod površine naše svakodnevne realnosti. Nako čitanja Žižeka možete nastaviti kako ste radili prije, ali više ne možete tvrditi da ne znate bolje. Podcijenjena značajka njegova djela je ta etička odlika – njegovo otkrivanje licemjerja i tromog mišljenja koje dominira javnom sferom.

- Vjera u spekulaciju – jedna od privlačnosti Žižekove teorije je njena praktična neupotrebljivost. Ironično, njegov bestidno spekulativan pristup u recentnim djelima poput *Dobrodošli u pustinju Realnog* (o događajima i posljedicama 11. 9.) i *Irak: posuđeni čajnik*, usprkos tomu služi razotkrivanju spornih pitanja iza stvarnih

dogadaja bolje nego većina samoprozvanih „realističnih“ ili „pragmatičnih“ pristupa. Ako želite bolje razumjeti dinamiku poricanja prisutnu u zapadnom društvu, to se ne može svesti na brigu za precizno dokumentiranje broja ubijenih – Žižekova spekulacija pomaže da shvatimo takav status žrtve kao što su *mali Drugi Zapada*.

International Journal of Žižek Studies nije prvi online-časopis posvećen djelu nekog filozofa ili teoretičara, postoje Foucault studies, Baudrillard studies (gdje ste također jedan od članova uredništva), itd. Mislite li da je razvoj interneta bio velik faktor za stvaranje takvih časopisa i koja će biti osnovna razlika između IJŽS i sličnih časopisa?

Osim očiglednih prednosti koje internet sadrži kao metodu širenja informacija, mislim da su online-časopisi postali probitačni putevi krčenja kroz konzervativnije stavove akademske zajednice. Ako ćemo čekati valorizacije tiskanih izdanja riskiramo gubitak nekih od najzanimljivijih intelektualnih pitanja našeg doba. Čini se da su konvencionalni časopisi prirodno bojažljivi kada se radi o pothvatu koji je posvećen samo jednoj osobi – posebice ako su one još žive. Takva bojažljivost nije samo sramota sama po sebi, nego ide protiv samih vrijednosti tih mislioca. Na primjer, čini se da znanstvenici revno okoštavaju utjecaj Waltera Benjamina, ali ne priznaju inovativni način na koji je adaptirao mijenjajuće, fantazmagorične elemente razvijajućeg kapitalističkog sustava kojem je svjedočio. Ne smijemo zaboraviti da je, unatoč tome što se učahurio u prihvaćeni kanon velikih, Benjamin imao ogroman apetit za cijeli niz osjetilnih impresija i pisanih formata. Slično, oštra aktualnost i širina Žižekovih referencija čine mogućnost odgovora na internetu potencijalno veoma korisnim sredstvom za analizu njegova *oeuvre*. Internet stoga postavlja neka veoma zanimljiva pitanja/probleme za „umrtvljene“ akademske časopise – tema kojom se direktno u vezi sa Žižekovim djelom u prvom broju IJŽS bavi David Gunkel.

Ono što mene posebno zanima jest situacija tiskanih časopisa koji imaju lijevi predznak s obzirom na svoj sadržaj, ali čiji način publiciranja služi jačanju knjižarsko-eksploatirajućeg financijskog modela velikih izdavača. Tu jednostavnu činjenicu bi trebalo naglašavati unatoč dobrim intencijama samih tih časopisa – jer kao što bi Žižek rekao, nije da oni ne znaju da je ono što rade pogrešno, već to čine svejedno. Također postoji dodatna ironija u tome da časopisi posvećeni teoretičarima takvih postmodernih koncepata poput *deteritorijalizacije* uporno inzistiraju na osobito teritorijalnoj formi tiskanih časopisa. Ono po čemu se nadam da

će IJZS biti drugačiji je način na koji će tražiti da najbolje iskoristi posebnu gramatiku interneta. Online-časopisi imaju tendenciju da imitiraju svoje tiskane varijante i nisu posve u skladu sa posebnim mogućnostima koje im pruža online-format. Na primjer, IJZS će zadržati akademske standarde kao važan protuotrov za nefiltriranu prirodu weba, ali će objavljivati individualne članke čim i kada budu spremni umjesto da čeka da cijeli brojevi budu zgotovljeni. To je važna online odlika aktualnosti i IJZS će nastojati istraživati različite dodatne ideje s kojima bi se povećala online interaktivnost uključujući: rječnik ključnih psihoanalitičkih i filozofskih termina kojemu uz kontrolu uredništva ali na interaktivan način mogu doprinosti i članovi uredništva kao i čitatelji IJZS-a; pružanje prijevoda što je većeg broja članaka na jezike koji nisu engleski; work-in-progress prostor za postdiplomske studente koji traže konstruktivni input od iskusnijih istraživača.

Spomenuli ste lijeve časopise i njihovu staru praksu koja jača standardni način produkcije i na neki način održava sustav/kapitalizam. Vjerojatno biste se složili s tvrdnjom da danas, posebice u postkomunističkim zemljama poput Hrvatske, pa čak i Slovenije – domovine Žižeka – označitelj „lijevo“, a da ne navedemo „Lenjin“ ili „Staljin“, nije baš popularan. Da li se bojite da bi IJZS mogao biti okarakteriziran kao lijevi? Kao što vidimo, urednička politika časopisa veoma nalikuje na *open-source* i u nekim bi se aspektima čak mogla dovesti u vezu s anarhizmom. Kako izbjeći „greške“ Wikipedije (o kojima se dosta diskutiralo posljednjih godina) i što ako će IJZS – zbog prijevoda na jezike koji nisu engleski – postane tako velik da ćete morati stvoriti Žižekov arhiv? Arhiv je *per definitionem* akademski, ili kao što bi rekao Derrida, u vezi s moći.

Nije da je problem u tome jesu li tiskani časopisi lijevi ili nisu. Moja napomena se više odnosi na poseban nedostatak refleksije u praksi pojedinih lijevih tiskanih časopisa. Žižek citira Lacanova distinkciju između desnih hulja i lijevih *budala*. Hulje su neokonzervativci koji djeluju kao otvoreni apologeti postojećeg sustava, dok su budale principijelni ljevičari čiji oblik kriticizma zapravo završava u podržavanju, a ne subvertiranju sustava budući da se on ponaša kao „performativno izražavanje“. Drugačije rečeno, ako netko želi kritizirati postojeći poredak postoji opasnost da se samo usvoji predodređena uloga – veoma slična „lošoj“ pantomimi. Svatko onda poznaje svoje dodijeljene uloge u performansu i unutar te strukture utvrđeni poredak svoje protivnike može napasti svježim odgovorom. U tom kontekstu Žižek navodi

Benamina kako bi napravio razliku između pozicija usmjerenih *protiv* dominantnih odnosa proizvodnje i onih *unutar* tih odnosa (vidi fusnotu 2 u *Love Thy Neighbour? No Thanks!*). On objašnjava kako kritičari često eksplicitno osuđuju neki društveni sustav ili političku kulturu, ali to čine na takav način koji se uklapa u već postojeći okvir (Žižek se također referira na Lacanovu razliku između izraženog sadržaja i pozicije izražavanja).

Mogli bismo dodati McLuhanov uvid da medij nastoji progutati poruku i to je moja glavna poanta o nekim lijevim tiskanim časopisima – oni ne uspijevaju adekvatno shvatiti značenje svoje pozicije izražavanja, neovisno o tome što govore. Ne radi se toliko o političkom sadržaju (premda još uvijek postoji ta ironija da lijevi časopisi aktivno doprinose eksploataciji knjižnica), već o tome da se bude više autorefleksivan – ne tražim valjda previše od intelektualaca? Umjesto da tražimo oznaku za IJZS koja bi bila ljevičarska ili desničarska, mislim da je mnogo važnije da ga identificiramo kao *radikalan* i nekonvencionalan u istom smislu u kojem je Žižek radikalan – cijeli njegov pristup i metodologija su reflektivni i nestatični. Što se tiče „propusta“ svojstvenih Wikipediji – valja ponoviti da IJZS definitivno nije nestrukturiran.

Uvijek sam oprezan u naglašavanju da je IJZS nedvojbeno znanstveni časopis. Kako bi se napravilo najbolje od online formata, interaktivni doprinosi biti će ohrabrivani da što je više moguće pruže određen stupanj intelektualne oštine i napada, ali IJZS će koristiti konvencionalnu uredničku politiku, ekspertizu uredničkog kolegija, itd., bila bi sramota da se vodom tehnološke kupelji spere znanstveno dijete. Da, akademsko je znanje moć, ali znanstvenici se ne bi trebali ustručavati baviti se arhivima, štoviše stvaranje trajnog Žižekova arhiva bio bi vrijedan doprinos IJZS-a. Problemi moći su neizbježni, samo bi „lijepa duša“ na koje upozorava Žižek tvrdile suprotno – pitanje je kako izgraditi alternativne izvore intelektualne moći kako bi se izazvala ili barem potkopala postojeća filistarska/konformistička moć vladajućih medija, novinarstva, itd. Unatoč prožimajućoj sumornosti velikobritanskih sveučilišta, a da ne želim zvučati tako patetično kao Robin Williams u *Društvu mrtvih pjesnika*, još uvijek postoje trenuci u kojima možete vidjeti kako oči studenata zablistaju kada otkriju da postoji i drugačiji način mišljenja o svijetu osim onog dominantnog. Još jednom, to je Žižekov *parallax view* ili njegov način *looking awry* i još uvijek nisam tako otupio/ciničan da me nije dotaklo kada sam prvi puta susreo Žižeka.

Kao što ste već spomenuo, također ohrabrujete suradnike kojima engleski nije materinji jezik da objavljuju svoje članke u IJŽS i time dolazim do sljedećeg pitanja. Kako objašnjavate uspjeh istočno-europskih mislioca poput Žižeka, a nedavno i Mladena Dolara i drugih članova takozvane Slovenske škole psihoanalize?

U usporedbi sa zapadnom Europom, istočno-europski mislioci se vjerojatno odlikuju svježinom svojih perspektiva (jer su bili naviknuti na mnogo eksplicitniju ideološku klimu komunističkog Istočnog bloka), a možda čak i pojavom. Posebice Žižek nije baš tipičan fotogeničan ulickan londonski intelektualac niti je obliven galskim šarmom osobe poput Bernarda-Henry Lévyja. U odnosu na prvu, supstancijalniju od tih mogućnosti, i zapadna Europa i SAD su, unatoč retorici liberalnosti i slobode, veoma birokratska i konformistička društva, a zbog svog relativno recentnog iskustva komunizma istočno-europski pisci imaju privilegirane uvide u tu psihu. To je posebice važno u kontekstu doprinosa koje psihoanalitički pristupi mogu podastrijeti za naše razumijevanje ideološke prirode našeg društva. Zapadno društvo se nalazi u komforom induciranom stanju dubokog poricanja toga koliko je zapravo konformističko i ideološko. Naša familijarnost s eksplicitnošću i transparentnošću sadržaja naših medija paradoksalno stvara određeno slijepilo za postojeće probleme moći. Mnogo direktnija opresivna priroda istočno-europskog komunizma svoje je građane i mislioce opskrbila s mnogo direktnijim iskustvom očevidnije politike i gole ideologije. U vezi s tim, bilo bi zanimljivo čuti Žižekovu analizu Eli Rothova novog filma *Hostel*, baziranog na bolesno mračnom preokretu uobičajene sjeverno-američke eksploatacije ljudi iz manje razvijenih društava. Možda su, u neku ruku, Žižek i drugi intelektualne verzije zlonamjernih kirurga iz *Hostela*? Oni koriste opscena sredstva kako bi raskomadali SAD-centričke stavove.

Eli Rothov film bi također mogao biti tumačen u kontekstu koncepta Marije Todorove „imaginarni Balkan“: u *Hostelu* sve djevojke iz Istočne Europe samo čekaju da se poševe sa svima koji imaju imalo američki naglasak a svi muškarci iz Istočne Europe su zlonamjerni, agresivni i nasilni. Moje je pitanje: ne percipira li se i Žižeka kao čudnog balkanskog teoretičara koji dolazi iz zemlje iza Alpa, gdje prema Freudu počinje teritorij nesvjesnog, i nije li zapadna percepcija Žižeka pomalo „imaginarna“?

Žižek je očito ranjiv na patronizirajući stav „dance mitteleuropean philosopher – dance!“. IJZS ovdje ima potencijalno izjednačavajuću ulogu da spriječi jednu neproporcionalnu anglofonu interpretaciju koja dominira recepcijom njegova djela. Postoji opasnost da će njegova radikalnost biti potkopana ili preuveličanim stereotipom Balkana koje navodite, ili, nasuprot tome, anodinskom litrom Žižeka U našim vlastitim e-mail prepiskama, opskrbili ste me svježim uvidima o specifično balkanskom kontekstu za razumijevanje Žižeka. To je nešto što se ne bi trebalo izgubiti usred entuzijastičnog globalnog obrgljivanja njegova rada.

Što ako su Žižek i drugi slični teoretičari poput Morpheusa, Nea i drugih iz *Matrixa*, neka vrsta subverzivnih elemenata koji zapravo imaju funkciju održavanja sustava? U Žižekovim radovima nailazimo upravo na taj uvid o simulaciji opozicije (što bi na primjer mogao biti Chomsky), ali zašto taj isti teorem ne bismo primijenili i na Žižeka samog?

Uvijek postoji tanka linija između oponiranja nekom sustavu i bacanja pijeska u školjke koji omogućava da se stvore još komercijalniji biseri – vidi moj prethodni komentar o biti *protiv* i biti *unutar* sustava. Žižekovo djelo u tom smislu profitira od prethodno spomenute kvalitete da ne stoji na miru, da neprestano ispituje i što je možda najvažnije, ne samo da oponira, nego oponira putem inovativnih tehnika poput dijalektike koja vrši provokativna pretjerivanja i taktiku preizjednačavanja. Nikad ne bismo trebali podcijeniti kooptirajuću moć kulturne industrije ali to ne znači da ne bismo trebali nastaviti rezuckati ne njenim rubovima. Također postoji tanka linija između kulturne teorije koja se efektivno ispričava za status quo (kulturni populizam) i kulturne teorije koja može raspoznati opozicijski potencijal. Jameson upozorava da se ključna osobina postmodernizma sastoji u njegovoj sposobnosti da oslabljuje kulturnu kritiku tako da *parodija* postaje sve više neprelazna i da se pretvara u *pastiš*. Što se tiče Žižeka, on je vrijedan zbog načina na koji pronalazi opozicijske potencijale i tenzije, ali ne preuveličava njihov pravi učinak.

Da se vratimo na pitanje recepcije, jedna (vjerojatno jednodimenzionalna) interpretacija bila bi da je Žižek stekao takvu popularnost zato jer je bio prvi koji je pokazao da su i proizvodi takozvane masovne kulture izvrsni objekti interpretacije, ne samo za kulturne studije, nego za psihoanalizu. Žižek zasigurno nije prvi koji je interpretirao filmove, koji je po vama glavni razlog

zašto su njegove teorije toliko atraktivne akademskoj, ali i „normalnoj“ publici?

Žižek doista riskira hodajući na tankom konopu između intelektualnog i snabdijevajućeg sadržaja kulturne industrije, statusa zvijezde, itd. Ali taj je rizik vrijedan poduhvata – čak i kad je najpristupačniji i kičast, mislim da se ne može čitati ili gledati Žižeka, a da se nema jak osjećaj da ispod površine njegove prezentacije leži čitav spektar misli uobičajeno isključen iz vladajućih medija. Mislim da time direktno dolazimo do pitanja o Žižekovim analizama filmova. Ljudi se osjećaju mnogo lagodnije uz filmove nego uz tvrdokornu filozofiju, a Žižek je svojim komentarima na filmove istovremeno pristupačan inteligentnom laičkom gledatelju i pun referenci na relativno teške psihoanalitičke koncepte. Ja sam njegovoj filmskoj kritici prvi puta pristupio iz drugog smjera nego većina ljudi. Dok sam inače, u smislu literature, dosta načitan, na području vizualnog baš i nisam, ali nakon čitanja Žižeka udubio sam se u filmove na koje se on stalno referira (i neke novije koje ne spominje). Žižek ljude istovremeno navodi na filmove i kompleksni teorijski materijal i ohrabruje ih da istražuju njihovu uzajamnu relevantnost na način na koji bi moglo tek par drugih teoretičara. On pruža neke alternative sveobuhvatnim negativnim perspektivama Adorna i Baudrillarda tako što opisuje opsceni nadomjestak koji ključa ispod površine zapadne kulture. Na primjer, osim na literalno jetku satiru o nestašnim etnocentričnim Amerikancima (*Hostel* – op. prev.) Žižekov se pristup može upotrijebiti na niz materijala. Primjerice, *Brother* – film Takeshija Kitana nudi mračnu alternativnu japansku interpretaciju nekih kulturno neosjetljivih besmislica filma *Lost in Translation*; *24* i *The Shield* – relativno je lako kritički primijeniti različite psihoanalitičke kategorije na različite popularne sjeverno-američke programe koji se ostvaraju u ilegalnim ekscesima američkih vojnika. *V for Vendetta*, holivudsko bavljenje nihilističko destruktivnim impulsima bliskim području konformističke demokracije s vođene reglementacijskom retorikom.

Uz interpretacije filmova, Žižek je i sam bio predmet dvaju različitih dokumentaraca, jedan je dokumentarac *Zizek!* (2005), a drugi *The Reality of the Virtual* (2004). Vjerojatno ste gledali dokumentarac *Derrida* koji su snimili K. Dick i A. Z. Kofman i ondje se mogla vidjeti ambivalentnost Derride prema snimanju njegova života i misli. Sličnu ambivalentnost možemo pronaći u Žižekovoj tvrdnji da se straši samoga sebe na ekranu. S druge strane, u dokumentarcu Sophie Fiennes *The Pervert's Guide to Cinema*

možemo vidjeti Žižeka kako sjedi u fotelji iz *Matrixa*, pa čak i kako glumi kao da je u *Vertigu* – meni se čini da je poprilično uživljen u svoju novu „ulogu“. Kako to objašnjavate?

Vratio bih se na tvrdnje koje sam prije iznio o Žižekovoj *joie de theorie*. Gledajući *The Pervert's Guide to Cinema* bio sam zapanjen kako je Žižek očigledno uživao i bio posve zanesen i potpuno dezorijentiran pokušavajući upravljati čamcem na jezeru iz Hitchcockovih *Ptica*. To je vjerojatno Žižekov moment „djeteta u dućanu sa slatkišem“ i ne mislim da bismo mu to trebali spočitavati. Možda mi je još interesantnije da postoji određena privlačna simetrija između Žižekova konzistentnog teorijskog interesa za pojam o proboju Realnog u područje imaginarnog i simboličkog i načina na koji se on uklapa u različita poznata okruženja klasičnih filmova. U tom smislu on se literalno drži kinematografskog jezika.

U kontekstu svih tih filmova o Žižeku ili sa njim, možemo vidjeti da je u posljednjih nekoliko godina Žižek – osim interpretacije samih filmova– sve „direktnije“ vezan uz kinematografiju i taj specifičan tip medija. Što mislite, da li je moguće da ćemo Žižeka jednog dana vidjeti kao režisera? Njegove tvrdnje o ponovnom snimanju Hitchcocka u brehtijanskom ključu upućuju da bi to moglo biti veoma zanimljivo...

Na sličan način, Baudrillard je veoma strastven fotograf i nerado izlaže svoja djela, po mom mišljenju, na leđima svojih javnih predavanja. To nije nešto što mi je privlačno jer me podsjeća na poznate ličnosti s nekog područja koje to područje brzo mijenjaju pristupanjem u neko drugo. Također nisam siguran koliko bi lako Žižekove teoretske spekulacije o filmu mogle njemu pomoći da stvori sam estetski predmet, ali jedna od rijetkih stvari koje mislim da sa sigurnošću možemo reći o Žižeku je to da njegovi filmovi zasigurno ne bi bili dosadni ili predvidljivi!